

KOMPETENCIJŲ UGDYMAS RAŠYMO PAMOKOSE 5, 7 IR 9 KLASĖSE

Nijolė Toleikytė
Vilniaus Mykolo Biržiškos gimnazija
2023 10 13

Kaip motyvuoti mokinius rašyti?

- Rašymo sąsajos su autentiškomis gyvenimo situacijomis, mokinių gyvenimo tikrove.
- Pasitikėjimo ir pagarbos atmosfera.
- Išklausymas.
- Konstruktyvus grįžtamasis ryšys.
- Mokymasis bendradarbiaujant.
- Galimybė pasirinkti temą, žanrą, užduoties atlikimo būdą.
- Galimybė naudotis IT ir kitomis priemonėmis.

**1. TEKSTO KŪRIMO IR
SKAITYMO VEIKLŲ
INTEGRAVIMAS – CIKLŲ
PLANAVIMO PAVYZDŽIAI
5, 7, 9 kl.**

SKAITYMO CIKLO „KAS MUS AUGINA?“ PLANAVIMAS 5 KL. ATIDUSIS SKAITYMAS IR TEKSTO (PASAKOJIMO) KŪRIMAS

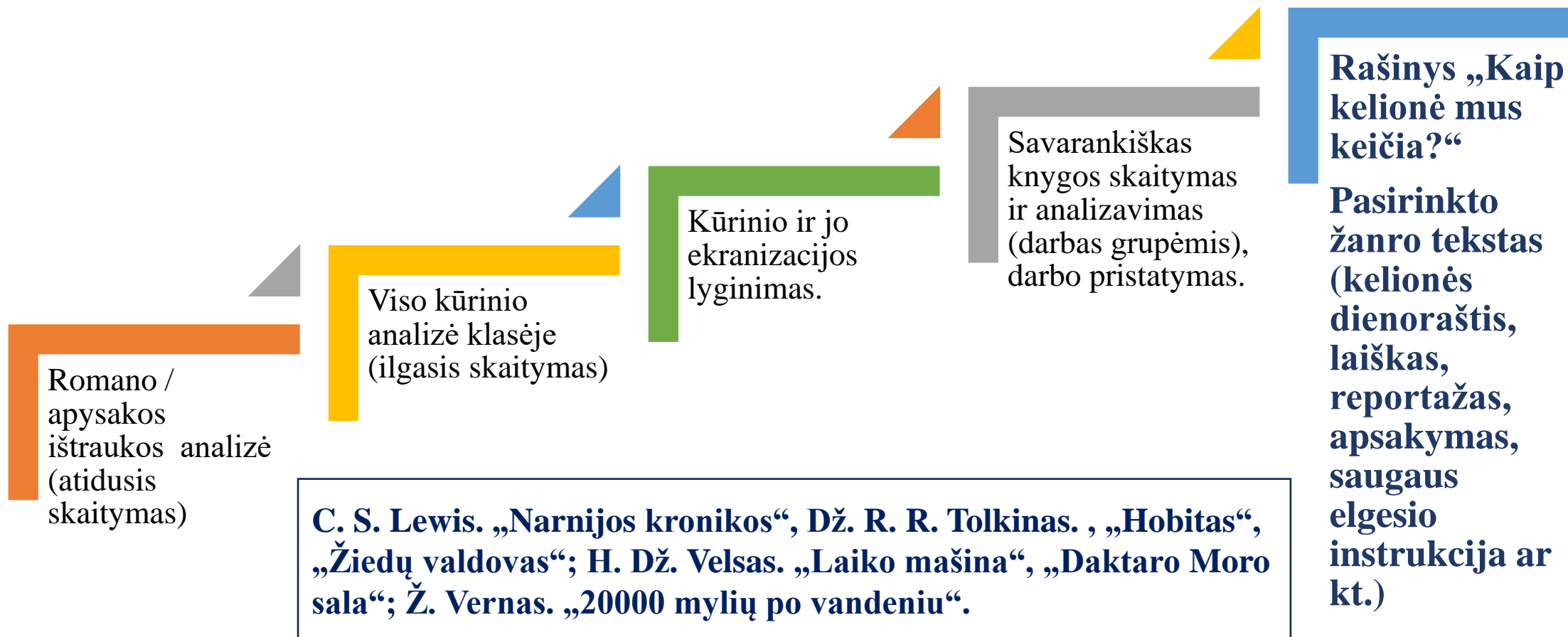
Atidus nedidelės apimties kūrinio skaitymas (J. Biliūnas. „Kliudžiau“: kūrinio skaitymas ir aptarimas klasėje vadovaujant mokytojui)

Nedidelės apimties kūrinio skaitymas, savarankiškai atliekant pateiktas užduotis ir pasirenkant jas pagal sudėtingumą (B. Vilimaitė. „Kačiukas“)

Kūrinių (J. Biliūno „Kliudžiau“ ir B. Vilimaitės „Kačiukas“) lyginimo užduotys, diskusija.

Teksto kūrimas (pasakojimas apie gyvūną remiantis savo patirtimi). Klasės knygos kūrimas.

CIKLO PLANAVIMAS 7 KL. TEMINIS ASPEKTAS (KNYGOS HEROJAUS KELIONĖ): ATIDUSIS IR ILGASIS SKAITYMAS, TEKSTO (AIŠKINIMO) KŪRIMAS

CIKLO „SMULKIOJI PROZA: ŽMOGUS ŠEIMOJE, BENDRUOMENĖJE, VISUOMENĖJE“ PLANAVIMAS

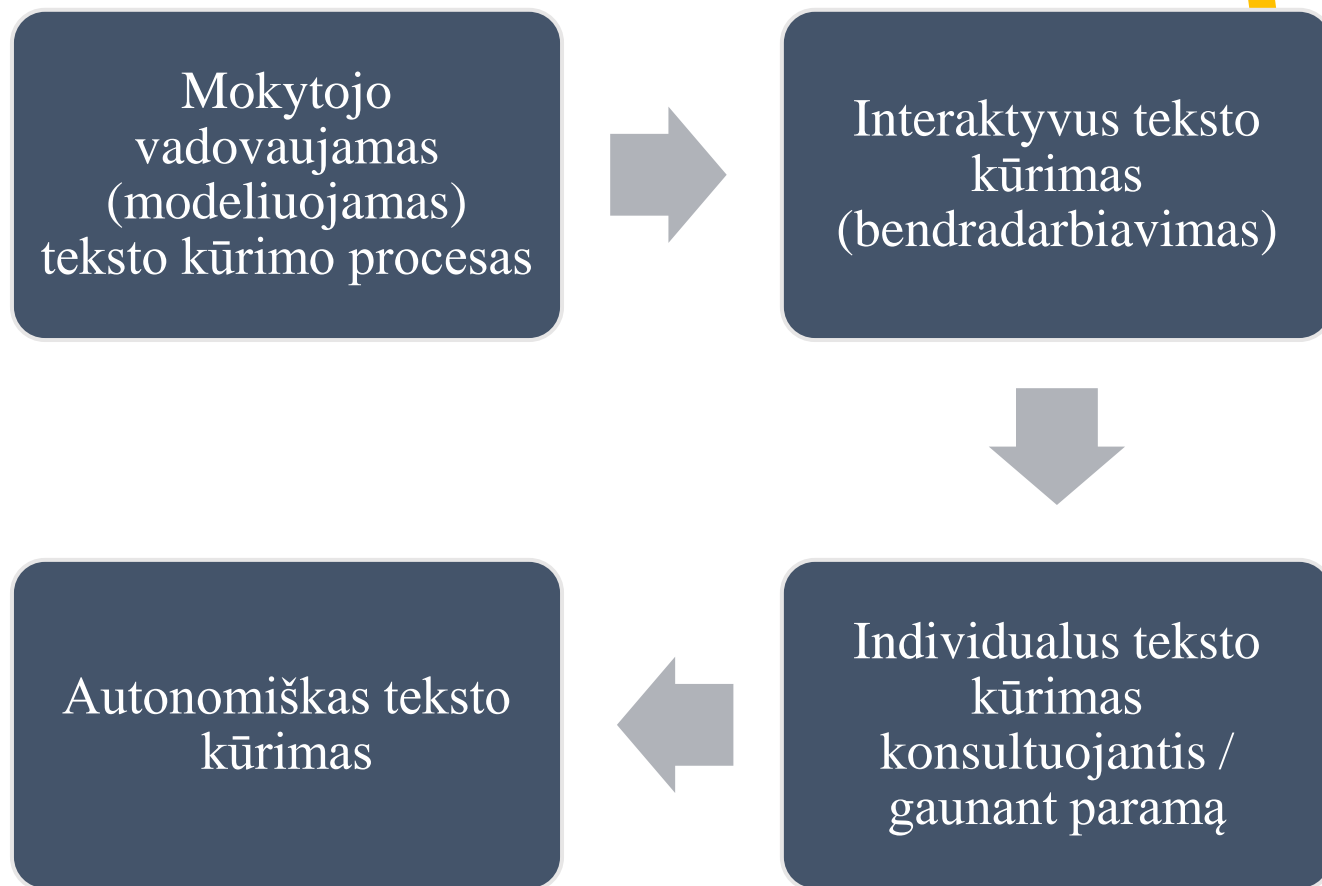

2. KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJOS AUGIMAS IR RAŠYMO VEIKLOS PLANAVIMO ŽINGSNIAI

Komunikavimo kompetencijos augimas

Rašymo etapai

Temos analizė

Idėjų generavimas

Rašymo eigos planavimas

Reikalingos medžiagos rinkimas ir grupavimas

Rašinio struktūrinio plano rašymas, taikant tinkamas strategijas

---

Rašinio rašymas

Rašinio redagavimas gavus atsaką (formuojamasis vertinimas)

Galutinio varianto pateikimas

Rašymo etapai: planavimas

- Rašymo tikslų numatymas
- Adresatas
- Turimų žinių prisiminimas, aktualizavimas
- Informacijos paieška
- Plano kūrimas

**RAŠYMO
ELEMENTAI**

**IDĖJOS
STRUKTŪRA**

2.1. Strategijos, padedančios generuoti idėjas

Minčių lietus

Atomistinis temos žemėlapis

Holistinis temos žemėlapis
(„akiniai“)

Lyginimo, informacijos sisteminimo
lentelė

2.2. Strategijas, padedančios idējas struktūruoti: pasakojimas

Pasakojimo schema su siejamaisiais žodžiais

1. Strategiją mokytojas siūlo mokiniams, kuriems sunkiai sekasi nuosekliai atpasakoti įvykių seką.
2. Mokiniai dirba individualiai.
3. Mokytoja paaiškina, kaip kuriamas teksto rišlumas.
4. Atlikęs užduotį, mokinyš dar kartą skaito originalų tekstą ir įsivertina.
5. Mokosi kurti savo tekstą, remdamasis pateiktais siejamaisiais žodžiais.

Problema šiame kūrinyje kyla tuomet, kai ...

.....

Tuomet .....

.....

.....

.....

Paskui .....

.....

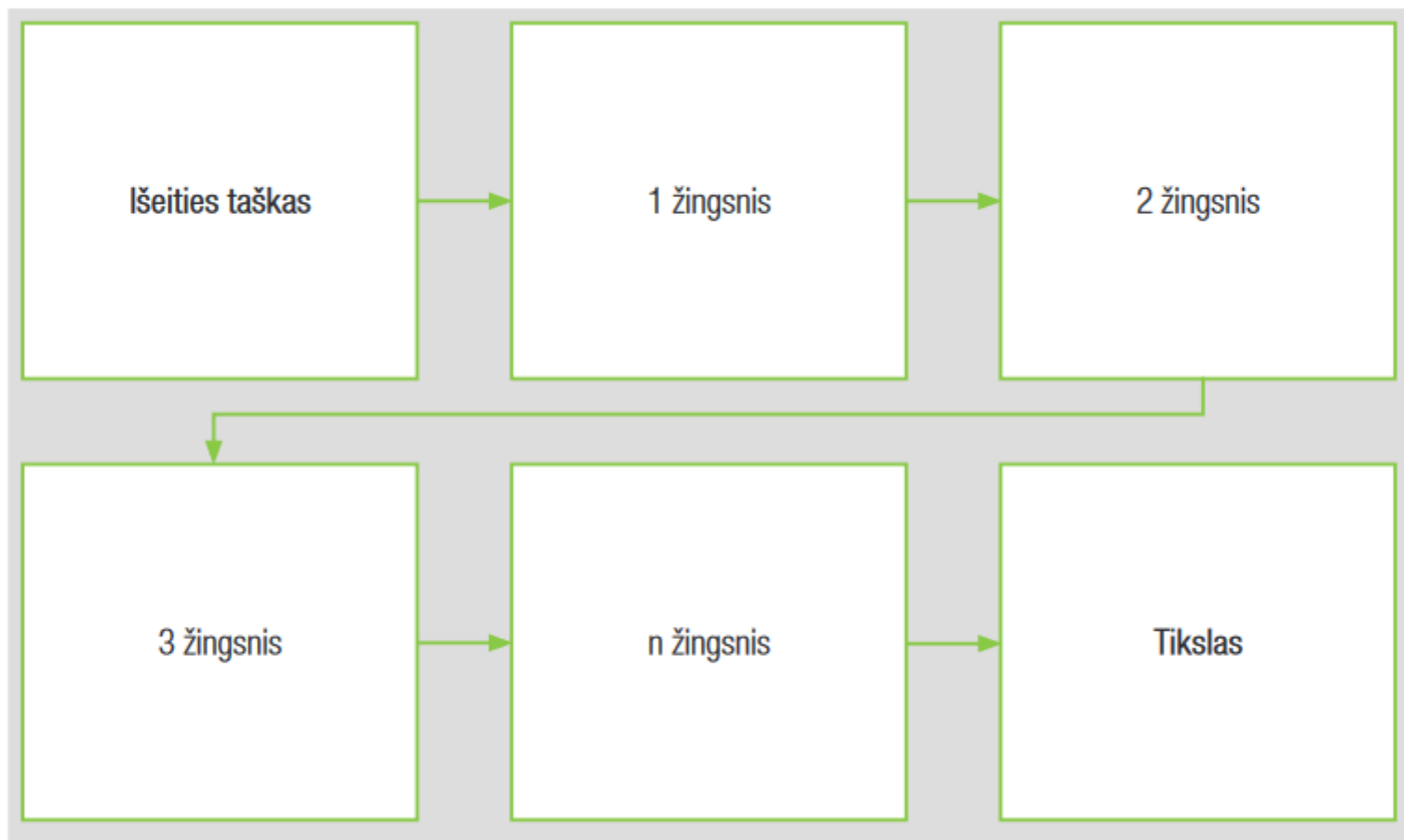
Pagaliau .....

.....

Ši problema buvo nulemta, kai .....

Pabaigoje .....

Sekos diagrama

- Ši diagrama dar vadinama žingsnių seka.
- Ji suteikia galimybę pavaizduoti vienas paskui kitą sekančius atskirus įvykius, taigi gali būti naudojama bet kokio į etapus skirstomo vyksmo iliustravimui, pvz. proceso, eksperimento, pasakojimo.
- Gali būti taikoma jau pradinėse klasėse.

Pasakojimo planas

1. Prisimenami svarbiausi pasakojimo struktūros elementai, aptariamos konfliktų rūšys: vidinis, tarpusavio (veikėjo ir kitų), žmogaus ir gamtos.
2. Pirmą kartą schema užpildoma drauge su mokytoju, remiantis jau nagrinėtu kūrinio.
3. Antrą kartą mokiniai savarankiškai pildo schemą, skaitydami ir nagrinėdami nedidelės apimties kūrinį (apsakymą ar novelę).
4. Kuria savo tekstą pagal klasėje sudarytą schemą.
5. Kuria tekstą pagal savo sukurtą schemą.

Iš D. Bouehl. Interaktyviojo mokymosi strategijos, 2004.
http://www.ugdome.lt/kompetencijos5-8/wp-content/uploads/2012/11/Pasakojimo_planas1.pdf

PASAKOJIMO PLANAS

Pavadinimas:	Kulminacija:
--------------	--------------

10.	11.
9.	12.
8.	13.
7.	14.
6.	
5.	
4.	
3.	
2.	
1.	

Įvykiai, įtampa kyla

Įtampa išsigauna

Konfliktas:
Atomazga:

↓

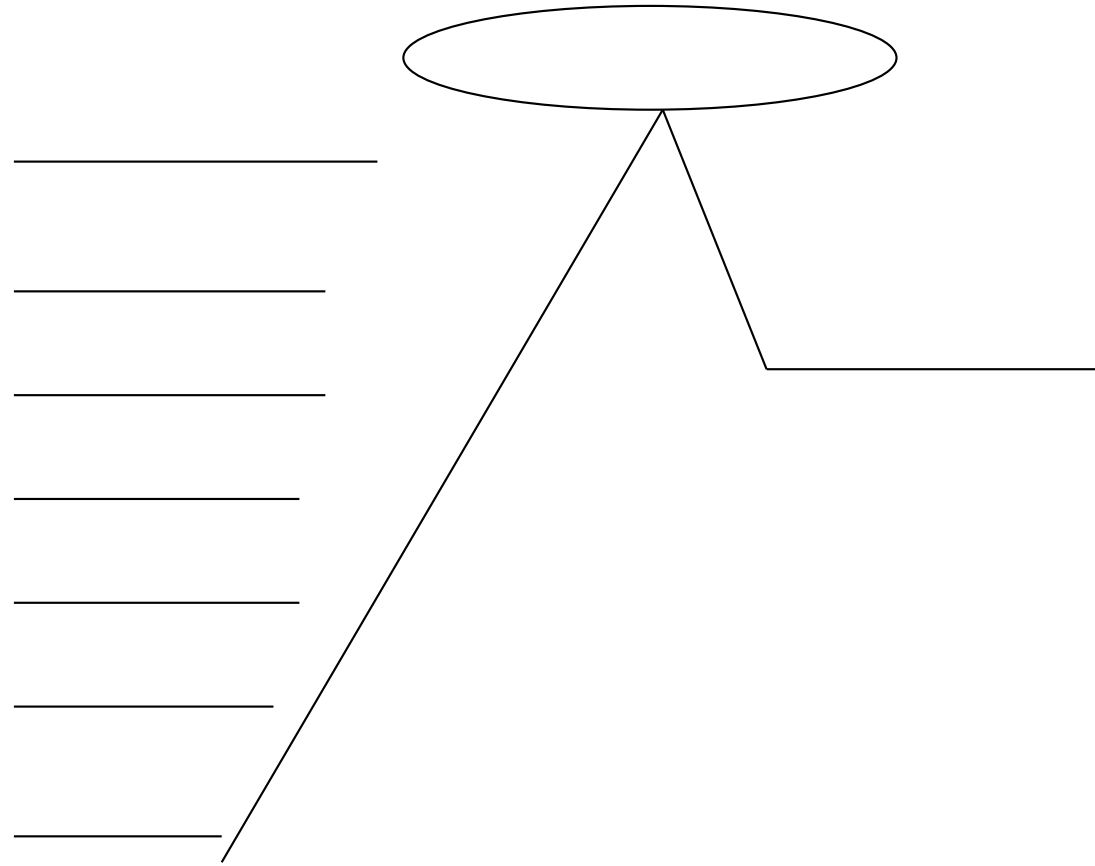
Pagrindinė mintis:

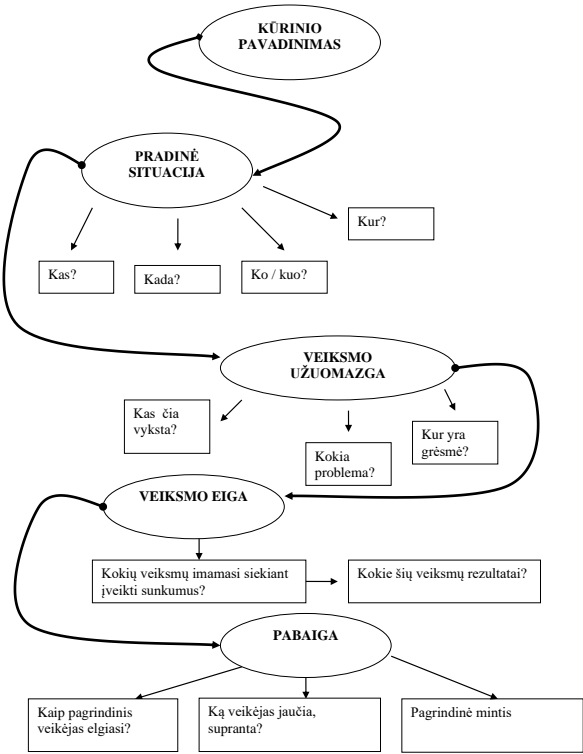
Veiksmo vieta ir laikas:
Pagrindinis(-iai) veikėjas(-ai):
Antraeiliai veikėjai:

Pasirengta parašyti D. Bouehl. Interaktyviojo mokymosi strategijos. Vilnius: Garnelis, 2004.

PASAKOJIMO STRUKTŪROS SUPRATIMO SCHEMA

Parengta pagal Claudine Lachapelle

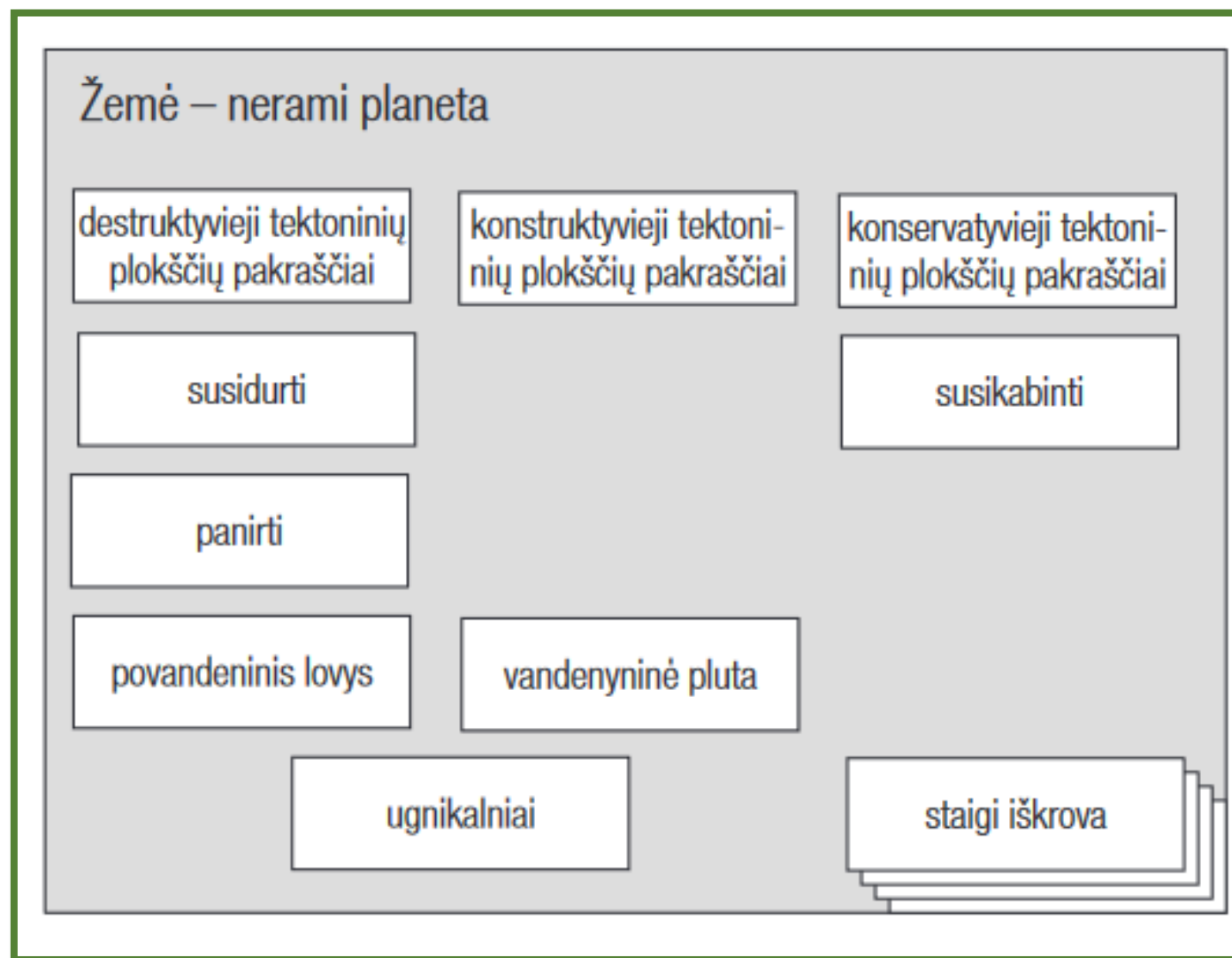
2.3. Strategijas, padedančios idėjas struktūruoti: aiškinimas, argumentavimas

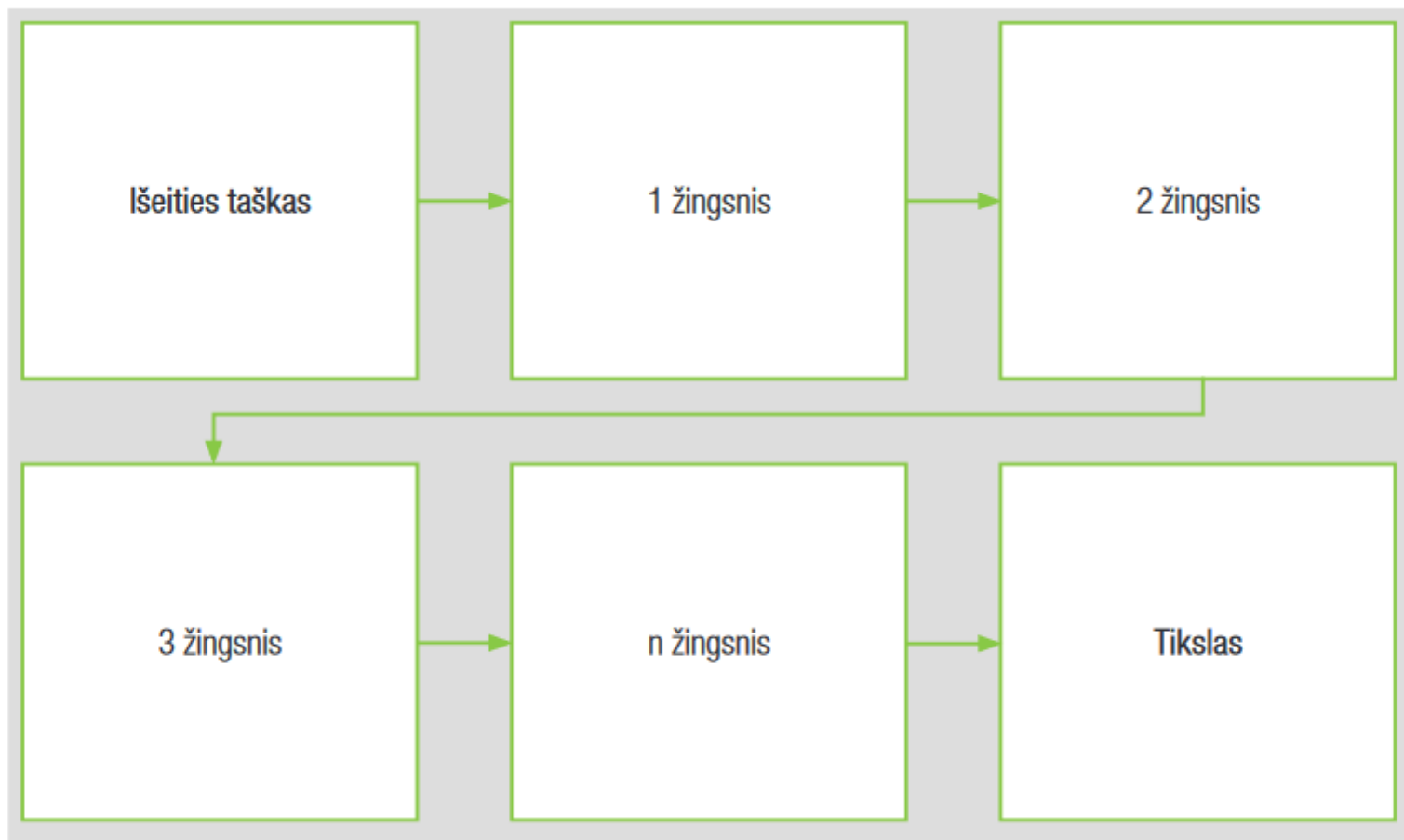
Struktūrų dėliojimas (skaityto teksto santraukos rašymas)

- Naudojant šią grafinę tvarkyklę, ant kortelių mokiniai surašo pagrindines tekste / tekstuose vartojamas tam tikros temos sąvokas / reikšminius žodžius.
- Šias korteles mokiniai sudėlioja į loginę struktūrą.
- Kiek skirtingų mokinių – tiek ir skirtingų struktūrų. Čia nėra nei „teisingų“, nei „klaidingų“ variantų.
- Svarbu, kad mokiniai galėtų pagrįsti, kodėl jie sukūrė būtent tokią, o ne kitokią struktūrą.

<https://iqesonline.lt>

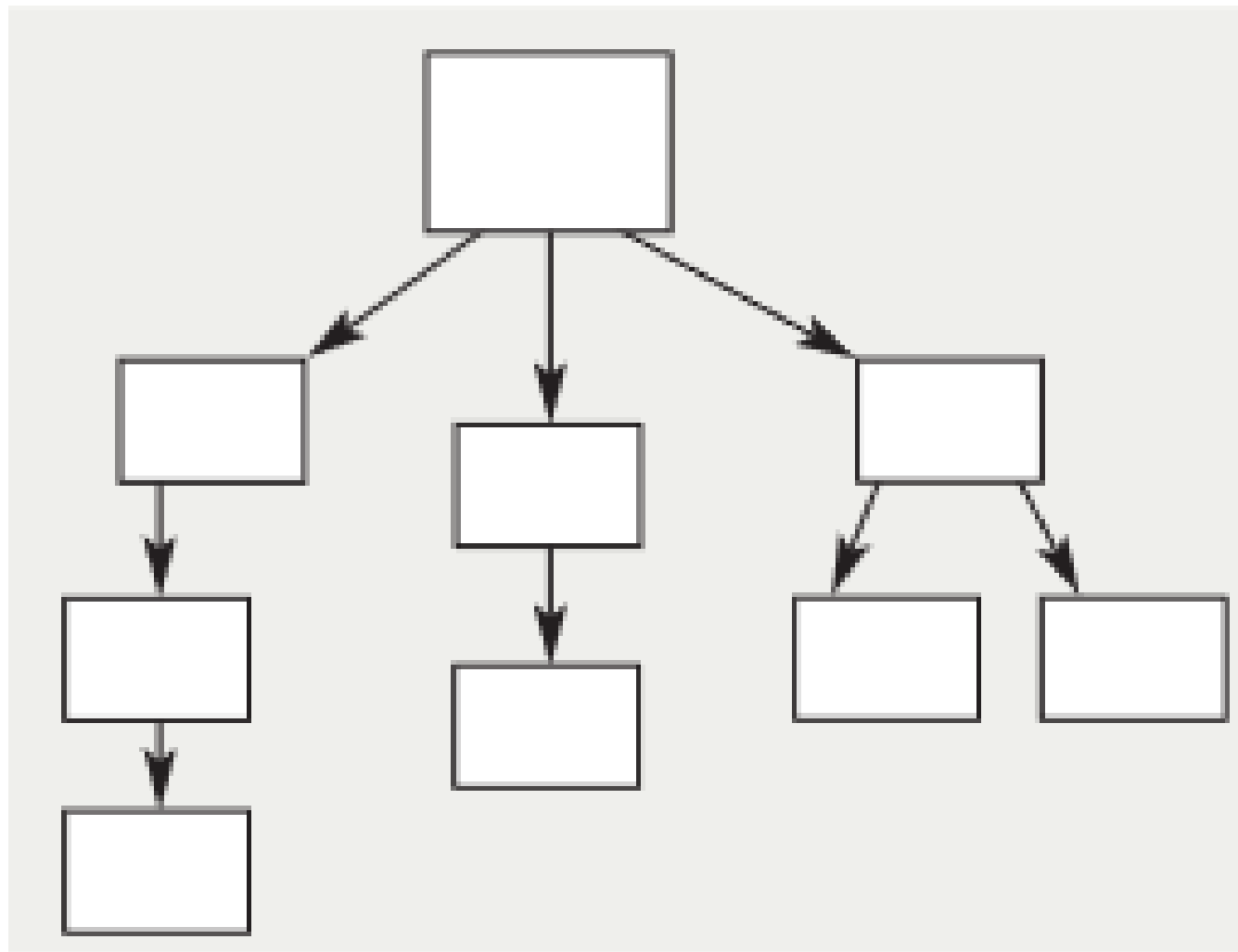

Sekos diagrama (loginė veiksmų, procesų seka)

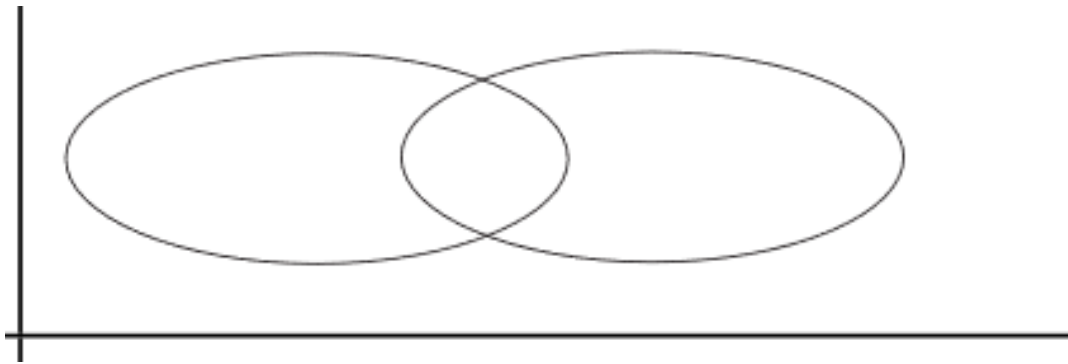

- Ši diagrama dar vadinama žingsnių seka.
- Ji suteikia galimybę pavaizduoti vienas paskui kitą sekančius atskirus įvykius, taigi gali būti naudojama bet kokio į etapus skirstomo vyksmo iliustravimui, pvz. proceso, eksperimento, pasakojimo (pvz., *Kaip padėti benamiams gyvūnams? Kaip tapti geru skaitytoju?*).

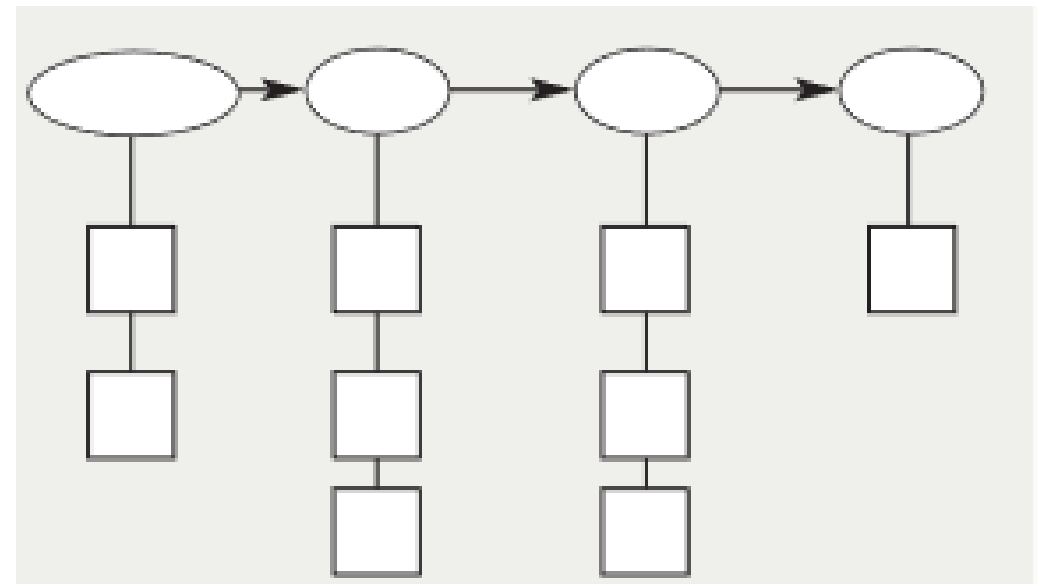
GRUPAVIMAS
PAGAL
KATEGORIJAS AR
IDĖJAS (VIENAS
LOGINIS
PAGRINDAS)

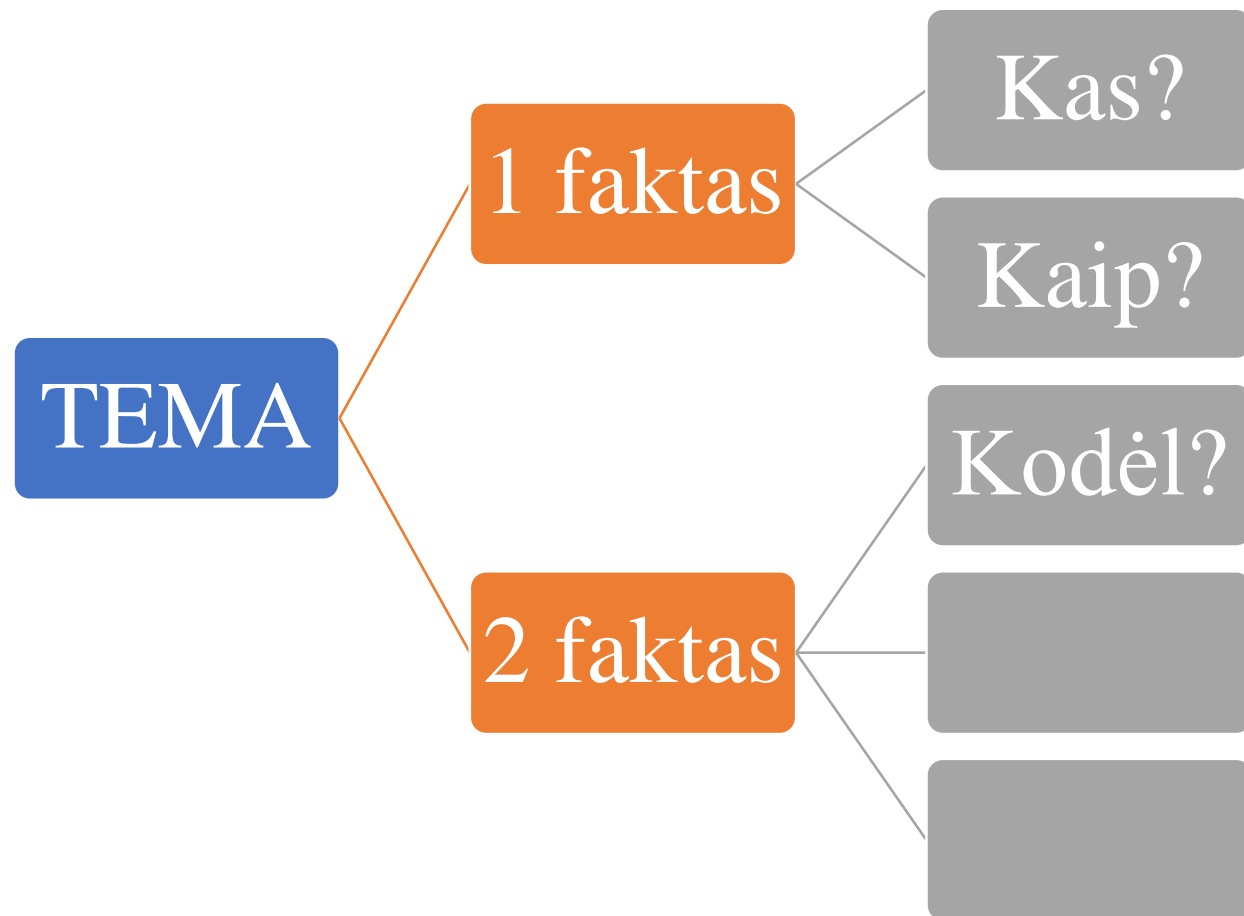
VENO DIAGRAMA (PANAŠUMAI IR SKIRTUMAI)

IDĖJŲ STRUKTŪRAVIMAS CHRONOLOGINE SEKA

Faktų sąsajų schema

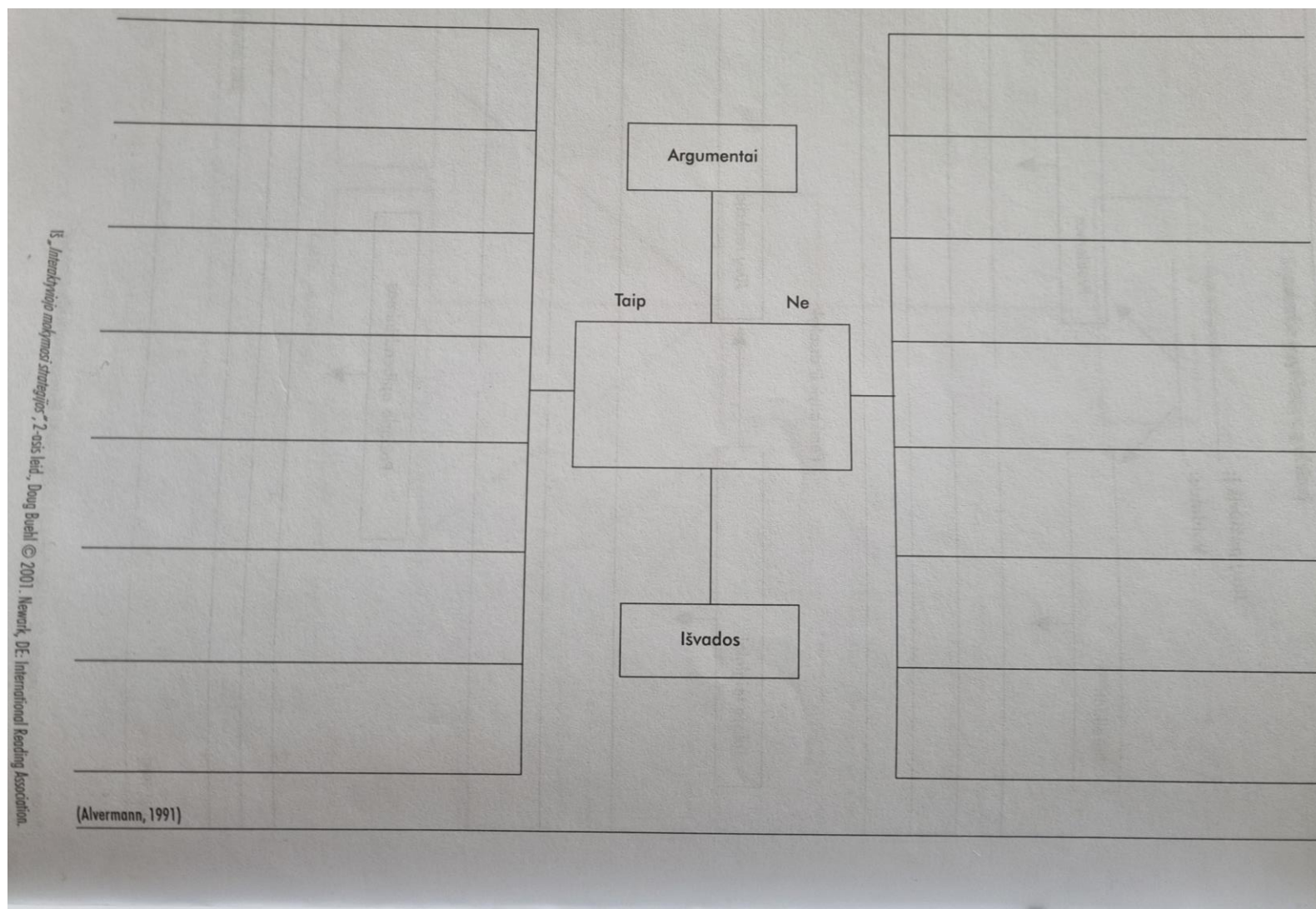

Idėjų laiptai (pagal svarbumą)

Diskusijos tinklas (poleminio rašinio rašymas)

Struktūrinio plano kūrimas

Ižanga

I pastraipa

✓ Teiginys

✓ Argumentai

✓ Išvados

II pastraipa

.....

III pastraipa

.....

Pabaiga

(apibendrinamosios išvados)

**PAGRINDINĖ
MINTIS**

STRUKTŪRINIS PLANAS

PLANO DALYS	TURINYS
PROBLEMINIAI KLAUSIMAI, Į KURIUOS BUS SIEKIAMA ATSAKYTI RAŠINYJE	
PAGRINDINĖ RAŠINIO MINTIS	
DĖSTYMO PASTRAIPŲ TEIGINIAI	
1 TEIGINYS	
1 TEIGINĮ PAGRINDŽIANTYS ARGUMENTAI	
2 TEIGINYS	
2 TEIGINĮ PAGRINDŽIANTYS ARGUMENTAI	
3 TEIGINYS	
3 TEIGINĮ PAGRINDŽIANTYS ARGUMENTAI	

Pavyzdžiai

LAIŠKO RAŠYMAS 5 KLASĖJE

- Kaip pavyko atrinkti ir susisteminti reikalingą informaciją apie gandrą – 10 taškų.
- Kaip pavyko parašyti laiško planą – 5 taškai.
- Laiškas – 30 taškų.

Kriterijai	Aprašas	Taškai
Turinys	<p>Pasakojama apie gandrą, atsižvelgiant į tai, ko apie jį galėtų nežinoti adresatas (kūrinio veikėjas X), pateikiama jam aktuali ir įdomi informacija.</p> <p>Laiške išsamiai pasakojama apie gandrą Lietuvos senojoje ir šiuolaikinėje kultūroje, remiantis įvairiais informaciniais šaltiniais, grožine literatūra.</p> <p>Rašantysis pasakoja ir apie savo patirtį, susijusią su gandrais.</p>	10

Kriterijai

Aprašas

Taškai

Struktūra

Paisoma laiško rašymo reikalavimų: nurodyta data, vieta, yra kreipinys, laiškas pasirašytas.

6

Laiškas pradedamas ir baigiamas laikantis laiškų pradžioms ir pabaigoms būdingo etiketo.

Pasakojimas (dėstymas) sukomponuotas laikantis tam tikro nuoseklumo.

Laiške aiškiai išskirtos pradžios, dėstymo ir pabaigos pastraipos, jos tinkamai susietos.

Stilius	Tekstas parašytas aiškia, gyva, vaizdinga kalba.	4
Kalbos taisyklingumas	Laiške paisoma lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos taisyklių.	6
Laiško estetika	Laiškas parašytas specialiaame popieriaus lape (pageidautina, kad jis būtų paties rašančiojo iliustruotas laiško tema), tvarkingas. Ant voko tinkamai užrašyti adresato ir adresanto adresai. Voką galima sukurti patiems, iliustruoti savo piešiniais.	4

Ižanga

Prisistatysiu (iš kur esu – šalis, miestas; kiek man metų).

Paaškinsiu, iš kur sužinojau apie Liną ir jos norą.

Paaškinsiu, kodėl nusprendžiau Linai parašyti laišką apie gandrų Lietuvoje.

Dėstymas. Mano pasakojimas (kokia seka pateiksiu atrinktą informaciją?)

1 pastraipa. Papasakosiu, kodėl nuo seno gandas yra laikomas Lietuvos nacionaliniu paukščiu.

1.1. ....

1.2. ....

2 pastraipa. Papasakosiu, ko X dar nežino apie gandrų gyvenimą, remdamasis susirastais šaltiniais.

2.1. ....

3 pastraipa. Papasakosiu apie savo patirtį, susijusią su gandrais:

3.1. ....

Pabaiga

Linkėjimai.

Atsisveikinimas.

Aiškinimas ir argumentavimas 7 klasėje: kelionė

- KELIONĖS DIENORAŠTIS
- KELIONĖS ĮSPŪDŽIŲ RAŠINYS
- LAIŠKAS (KELIONĖS ĮSPŪDŽIAI)
- REPORTAŽAS
- KELIONĖS APYBRAIŽA
- APSAKYMAS

AIŠKINAMOSIOS IR ARGUMENTAVIMO PASTRAIPOS STRUKTŪROS SUPRATIMAS

- TEMINIS SAKINYS
- AIŠKINAMIEJI IR ĮRODOMIEJI SAKINIAI
- APIBENDRINAMASIS SAKINYS
- INDUKCINĖ IR DEDUKCINĖ PASTRAIPA
- PAVYZDŽIŲ ANALIZĖ

Kūrybiniai eksperimentai 7 kl.

VAFT

- Vaidmuo (Kas jūs esate?)
- Adresatas (kam jūs rašote?)
- Forma (Kokios formos jūsų rašinys?)
- Tema (Apie ką jūs rašote?)

Pasirinkto žanro teksto kūrimas

- keičiant požiūrio tašką, pasakojimo perspektyvą
- paralelinio teksto kūrimas (manipuliavimas tekstu: perrašyti jį kita teksto rūšimi, parašyti alternatyvą veiksmui (pvz., sugalvoti kitokią pabaigą), pratęsti teksto fragmentą, sukurti priešingą tekstą ir pan.

Teksto kūrimas remiantis skaitomu tekstu (prieš skaitymą arba po skaitymo)

7 kl. (VAFT metodas)

Marius Čepulis. Apie etiką gamtoje 2220

Marius Čepulis, gamtos fotografas
2020.05.01 10:47

➤ Sukurkite pasirinkto žanro žodinį, vaizdinį arba mišrų tekstą apie etišką / neetišką elgesį gamtoje:

- pasakojimą iš kokio nors gyvūno perspektyvos;
- patarimus miško lankytojams;
- socialinę reklamą,
- miško gyventojų skundą / miško lankytojų pranešimą Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai, <https://vmvt.lt/>
- mokslo populiarinimo straipsnį apie tokio elgesio pasekmes,
- vaizdo ar žodinį reportažą iš įvykio vietos .

<https://www.lrt.lt/naujienos/gyvenimas/13/1169230/marius-cepulis-apie-etika-gamtoje>

STRUKTŪRINIO RAŠINIO PLANO IR PASTRAIPOS RAŠYMAS 9 KLASĖJE

RAŠINIO TEMOS (AIŠKINIMAS IR ARGUMENTAVIMAS)

- Kas padeda tautai išlikti?
- Ar mokame didžiuotis savo valstybe?
- Ką reiškia būti savo valstybės kūrėju?
- Ar jaučiuosi atsakingas už gimtosios kalbos likimą?

RAŠINIO TEMOS ANALIZĖ

- Ar visi žodžiai aiškūs?
- Reikšminiai temos žodžiai
- Temos ribos (ne per siaurai ir ne per plačiai suprasta)
- Kokia temos formuluotė :
  - ✓ vardininkinis sakiny (problema reikia susiformuluoti pačiam)
  - ✓ klausiamasis (į probleminį klausimą reikia atsakyti)
  - ✓ teiginys (pasirinkti požiūrio tašką: pritarti, paneigti, polemizuoti)

Struktūrinio plano vertinimas ir kriterijai

Vertinimo kriterijai	Taškai	Vertinimo kriterijų kokybiniai aprašai
1. Keliamos problemos ar klausimų, į kuriuos sieks atsakyti rašinyje, formulavimas	2	Problemos ar klausimai apima rašinio temos visumą, suformuluoti klausiamaisiais sakiniais (2–3 klausimai).
2. Pagrindinės minties formulavimas	3	Suformuluota kaip teiginys, kuriuo atsakoma į probleminį klausimą ar rašinyje išsikeltus klausimus, apibendrina dėstymo pastraipų teiginius. Formuluo­te aiški ir tiksli.
3. Dėstymo pastraipų teiginių formulavimas	$2 \times 3 = 6$	Teiginys susijęs su tam tikru pagrindinės rašinio minties aspektu, suformuluotas aiškiai ir tiksliai.
4. Dėstymo pastraipų teiginių argumentai	$3 \times 4 = 12$	Teiginius pagrindžiantys argumentai tinkami ir svarūs. Remiamasi literatūros, kultūros tekstais, istorijos žiniomis, asmenine patirtimi.
5. Kalbos taisyklingumas	5	Planas parašytas taisyklinga kalba.
Iš viso	28 taškai	

Dėstymo pastraipos vertinimo kriterijai

Vertinimo kriterijai	Taškai	Vertinimo kriterijų kokybiniai aprašai
Suformuluotas teminis sakiny	2	Teiginys susijęs su tam tikru pagrindinės rašinio minties aspektu, suformuluotas aiškiai ir tiksliai.
Parinkti tinkami, svarūs argumentai	6	Teiginius pagrindžiantys argumentai tinkami ir svarūs. Išsamiai ir detaliam remiamasi bent vienu kūrinium ir kitais literatūros kūriniais ar istorijos žiniomis, kultūros tekstais, asmenine patirtimi.
Apibendrinimo sakiny	2	Išvada apibendrina pastraipoje pateikiamus argumentus, aiški, tiksli.
Teminio ir apibendrinimo sakinių išskyrimas	1	Pastraipoje pažymėtas teminis ir apibendrinimo teiginiai.
Kalbos taisyklingumas	5	Pastraipa parašyta taisyklinga kalba.
Žodžių skaičius		Jeigu pastraipoje mažiau nei 100 žodžių, už kiekvienus 10 žodžių atimama po 1 tašką už raštingumą.
Iš viso	16 taškų	

Rašinio struktūrinio plano schema

PLANO DALYS	TURINYS
PROBLEMINIAI KLAUSIMAI, Į KURIUOS BUS SIEKIAMA ATSAKYTI RAŠINYJE PAGRINDINĖ RAŠINIO MINTIS	
DĖSTYMO PASTRAIPŲ TEIGINIAI 1 TEIGINYS	
1 TEIGINĮ PAGRINDŽIANTYS ARGUMENTAI 2 TEIGINYS	
2 TEIGINĮ PAGRINDŽIANTYS ARGUMENTAI 3 TEIGINYS	
3 TEIGINĮ PAGRINDŽIANTYS ARGUMENTAI	

PAVYZDŽIŲ ANALIZĖ

(PROBLEMINIŲ KLAUSIMŲ IR TEIGINIŲ FORMULAVIMAS)

Plano struktūrinės dalys	Atliktys	Pavyzdžiai
Probleminiai ar temos klausimai	Suformuluoti 2–3 probleminiai ar detalesni klausimai, kuriuos išsikelia rašantysis, kad atsakytų į temą.	Temos „Ar tautai svarbu turėti orumo jausmą?“ detalesni klausimai galėtų būti tokie: <ul style="list-style-type: none"> • Kas yra tautos orumo jausmas? • Kodėl tautai svarbu ginti savo orumą ir jį stiprinti? • Kas atsitinka tautai, kai sumenksta jos savivertė?
Pagrindinė mintis	Teiginys, kurį bus siekiama įrodyti dėstymo pastraipų teiginiais. Jis turi būti atsakymas į išsikeltus klausimus.	Tautos orumo jausmas yra jos išlikimo pagrindas, nes jį turinti tauta žino savo vertę, supranta savo unikalumą, jį puoselėja, yra atspari įvairioms neigiamoms įtakoms.
Trys dėstymo pastraipų teiginiai	Teiginiai turi būti susiję su išsikeltais klausimais ir pagrindine mintimi. Jie sukonkretina pagrindinę mintį.	Tautos orumo jausmas – tai savo vertės ir unikalumo pasaulyje suvokimas. Tauta, kuri suvokia savo vertę ir išskirtinumą, tampa matoma ir girdima pasaulyje. Tauta, nesuvokianti savo vertės ir išskirtinumo, pasmerkta išnykti.

Argumentų parinkimas

Plano struktūrinės dalys	Atliktys	Pavyzdžiai
Argumentai – dėstymo pastraipos teiginio įrodymai	Reikia pateikti 2–3 teiginio įrodymus, remiantis ciklo „Žmogus ir Tėvynė“ kūriniais, kitais literatūros kūriniais, istorija, kultūra, asmeninė, socialinė patirtimi	Tauta, kuri suvokia savo vertę ir išskirtinumą, tampa matoma ir girdima pasaulyje. Šis teiginys gali būti įrodytas remiantis šiais argumentais: Vydūno veikla, už kurią jis buvo pasiūlytas Nobelio premijai, jo tarptautinis palaikymas, kai buvo įkalintas už lietuviybės puoselėjimą nacių valdomame krašte. Istorijos faktais. Lietuvos kova už savo nepriklausomybę 1990 m., kaip jos drąsą kovoti palaikė kitos šalys, ir kokią ji šiandien yra padariusi pažangą, nes išdrįso atkurti valstybę. Žymių Lietuvos menininkų, šiandien garsinusių ir garsinančių Lietuvos vardą pasaulyje, darbais (Eimunto Nekrošiaus ir Oskaro Koršunovo spektaklių sėkmė pasaulyje, lietuvių menininkų pelnytas „Auksinis liūtas“ 2019 m. Venecijos bienalėje, operos dainininkės Violetos Urmanavičiūtės-Urmanos talento įvertinimas).

Kaip teikti
konstruktyvų
atsaką?

Koks atsakas laikomas geru?

Geras komentaras

- ✓ skatina mokinį diskutuoti apie savo pasirinkimą;
- ✓ pasvarstyti, ar darbas pasiekė tikslą;
- ✓ leidžia mokiniui suprasti, kad pasirinkimas priklauso nuo jo paties;
- ✓ kad apie tai jis gali padiskutuoti su mokytoju.

Kaip padėti mokiniams pasinaudoti jūsų atsaku?

❖ Aiškiai
apibrėžkite
mokymosi
tikslus ir
gero darbo
kriterijus.

- Vaikams parinkite tikrai vertingų ir įdomių užduočių.
- Paaiškinkite, kodėl skyrėte vieną ar kitą užduotį.
- Duokite aiškius nurodymus.
- Naudokite suprantamas vertinimo lenteles.
- Tegul mokiniai patys parengia vertinimo lentelę arba jūsiškę formuluoja savais žodžiais.
- Mokinių darbui įvertinti naudokite vertinimo lenteles.

Kaip padėti mokiniams pasinaudoti jūsų atsaku?

❖ Sudarykite mokiniams sąlygas pasinaudoti atsaku apie anksčiau atliktas užduotis, kad jie darbą atliktų dar geriau.

- Leiskite atliktis patobulinti.
- Duokite naujų, bet panašių užduočių tam pačiam mokymosi tikslui pasiekti.
- Sudarykite mokiniams sąlygas išvelgti ryšį tarp gauto atsako ir padarytos pažangos.

Skatinimas apmąstyti, kaip sekėsi rašyti

1. Ar tau patinka kurti tekstus? Kodėl?
2. Kokio pobūdžio tekstus tau geriau sekasi kurti: pasakojimus, aprašymus ar samprotavimus? Kodėl?
3. Kaip planuoji savo rašymo veiklą, kai reikia sukurti kokį nors tekstą (pvz., rašinį)? Įvardyk svarbiausius mokymosi žingsnius.
4. Apie ką norėtum kurti tekstus per lietuvių kalbos pamokas? Įvardyk, kokias temas pasiūlytum.
5. Kaip tau sekasi taisyklingai rašyti? Kokios tavo stiprybės ir ko dar turėtum pasimokyti?